

Devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendislerinin görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının incelenmesi

Gökçe Gençay^{a,*}, Kübra Karal^a

Özet: Görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçları, kamu görevlileri veya memurlar tarafından işlenen ve kamunun zarara uğraması ile sonuçlanan, kanunlarda suç olarak tanımlanmış eylemlerdir. Devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendisleri de Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre devlet memuru sıfatındadır ve memurlara tanınan tüm hak, yetki, görev ve sorumluluklara haizdir. Bu çalışmada devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendislerinin, görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçunun faili oldukları örnek olayların incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, devlet orman işletmesinde görevliyken görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçundan yargılanan orman mühendislerinin sanık olarak yer aldığı davalar, çok sayıda yüksek mahkeme kararları içerisinde seçilmiştir. Elektronik hukuk veri tabanından elde edilen örnek 110 Yargıtay kararı detaylı olarak analiz edilmiş ve konularına göre gruplandırılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda; orman işleme şeflerinin görevi ihmal suçunun faili oldukları davaların çoğunun, orman suçlarına karşı tutanak tutulmamasından kaynaklandığı görülmüştür. Görevi kötüye kullanma suçu konusunda ise sanıkların mevki ve makamlarının kendilerine verdikleri yetkileri, bireysel veya diğer kişilere karşı haksız kazanç sağlama konusunda kullanmak istemelerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu suçların azalması hatta yok olması için memurların kendilerine verilen hak, yetki, görev ve sorumluluklarını çok iyi bilmesi ve sonucu suç teşkil eden eylemlere karışmaması gereklidir.

Anahtar kelimeler: Orman mühendisi, Görevi ihmal, Görevi kötüye kullanma, Yargıtay kararları

Investigation of crimes of official misconduct and neglect of duty of forest engineers working in state forest enterprises

Abstract: Crimes such as neglect of duty and misconduct are actions committed by public officer or civil servant ending up with public nuisance and also are actions defined as criminal acts in the law. According to laws of the Republic of Turkey, forest engineers working in the state forest administrations are qualified as public officer and also have all rights, duties, responsibilities and authority granted to public officers. In this study it was aimed to examine the case studies as the defendant of crimes of official misconduct and neglect of duty of the forest engineers who served as public officers. For this purpose, cases in which the forest engineers subject to neglect of duty and misconduct while they are in charge of state forest administrations have been selected among the hundreds of high court decisions. 110 examples of the Supreme Court decisions obtained from the Electronic Law Database were grouped according to their subjects and then analyzed in detail. As a result of the assessment; the majority of cases related to neglect of duty of the forest engineers aroused from not to take a minutes down for forest crimes. However, crimes related to misconduct aroused from their willingness to undeserved individual gains from defendants or other persons by use of their positions and authorities. To reduce or even eliminate such incident cases, it is necessary that officers must know the rights, authorities, duties and responsibilities given to them, and that they do not meddle in actions that constitute the resultant crime.

Keywords: Forest engineer, Neglect of duty, Misconduct, Supreme court decisions

1. Giriş

Günümüzde orman mühendislerinin büyük bir çoğunluğu devlet memurluğuna giriş sınavı olan Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ile devlet memuru olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığı veya Orman Genel Müdürlüğü (OGM) bünyesinde çeşitli birimlere atanarak çalışmaya başlamaktadır.

Sınavda başarılı olan ve gerekli şartları sağlayarak atanan orman mühendisleri devlet memuru sıfatını aldıktan sonra, devlet memurlarının kazandığı bütün hak, yetki, ödev ve görevleri kazandığı gibi devlete ve vatandaşlara karşı birtakım sorumlulukları da üzerine almaktadır. Artık bir kamu görevlisi olan orman mühendisleri üstlenmiş oldukları

görevleri yerine getirirken başta Anayasa olmak üzere ilgili mevzuat tarafından kendilerine verilen görevleri gereği gibi yerine getirmek, ilgili tüm ilke ve esaslara uymak zorundadır.

Ancak bilindiği üzere hukuk kurallarına uyulmadığı takdirde birtakım yaptırımlarla karşılaşmaktadır. Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri üzerlerine aldıkları görev ve sorumlulukları yerine getirirken, bazı durumlarda hukuk kurallarına aykırı olan ve kanunlara göre suç teşkil eden davranışlarda bulunabilmektedir. Böyle bir durumda ilgili memur veya kamu görevlisi, hukuk kurallarına uymamanın sonucunda yaptırımla karşılaşacak ve ceza kanunlarında öngörülen cezalarla yargılanacaktır.

✉ ^a Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Ormancılık Hukuku Anabilim Dalı, Bartın

@ ^{*} **Corresponding author** (İletişim yazarı): ggencay@bartin.edu.tr

✓ **Received** (Geliş tarihi): 16.12.2016, **Accepted** (Kabul tarihi): 08.03.2017

Citation (Atıf): Gençay, G., Karal, K., 2017. Devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendislerinin görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının incelenmesi. Turkish Journal of Forestry, 18(2): 140-148. DOI: [10.18182/tjf.278058](https://doi.org/10.18182/tjf.278058)

Devlet memuru olarak görev yapan orman mühendislerinin yasal sorumlulukları çerçevesinde görevlerini yerine getirirken birtakım sorumlulukları vardır. Bu sorumlulukların hilafına dair 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu¹ ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda² da düzenlemeler bulunmaktadır.

Türk hukuk sisteminde memurlar ve kamu görevlilerinin yargılanmaları genel yargılama usullerinden farklı olarak özel yargılama usullerine göre gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada yargılama usulleri hariç tutulmuş, sadece devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendislerinin görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarından dolayı yargıya taşınmış örnek olayları ve sonuçları irdelenmiştir.

Devlet Memurları Kanununun 36/II'nci maddesinde yer alan "Teknik Hizmetler" başlıklı gruba dahil olan ve devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendislerinin suç örneklerini incelemeye başlamadan önce, suç kavramı ve unsurlarının ortaya koyulması, ardından görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının yasal dayanakları ve ortaya çıkış şekilleri üzerinde kısaca durulması gereklidir.

2. Genel bilgiler

Devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendislerinin görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının faili oldukları örnek davalar incelenmeden önce, bu suçlar hakkında genel bilgilerin açıklanması gereklidir. Bu bağlamda aşağıda öncelikle genel anlamda suçun ve unsurlarının tanımları yapıldıktan sonra görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının tanım ve unsurları yapılmış ardından da bu suçların özel görünüş şekillerinden söz edilmiştir.

2.1. Suçun tanımı

Suç, toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin bilerek ve istenerek ihlalini (kast) veya bu değerleri korumaya yönelik kurallara karşı özensizliği (taksir) ifade eden insan davranışlarıdır (Artuk vd., 2013). Görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma da Türk Ceza Hukukunda suç olarak tanımlanmış hareketlerdendir. Bu suçlar hakkında genel bilgiler aşağıda verilmiştir.

Türk hukuk sisteminde suç ve cezaları düzenleyen genel hükümlerin temel kaynağı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)'dur. Görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçları da, TCK'nın ikinci kitabının dördüncü kısmında "Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı 4. Kısımın "Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı birinci bölümündeki kamu idaresine karşı işlenen suçlar arasında yer almaktadır.

Görevi ihmal; herhangi bir görevi yerine getirmekle yükümlü olan bir kişinin bulunduğu konum itibarıyla, yapmak zorunda olduğu bir işi yapmaması ya da belirli bir süre içerisinde yapılabilecek olan bir işi uygun bir süre içinde haklı bir neden olmaksızın yerine getirmemesi ve ihmal sonucunda hizmete muhatap olan kişi veya kuruluşların mağdur olmaları durumudur (Ateş, 2011).

Görevi kötüye kullanma ise; bir görevlinin, kendisine verilen görevleri yasaya ve diğer kurallara aykırı olarak

hareket etmesi, vazifeyi suiistimal etmesi olarak tanımlanmıştır (Yılmaz, 2005).

2.2. Suçun faili ve mağduru

Ceza Kanununun yukarıda adı geçen bölümünde yer alan bu suçların büyük bir kısmı sadece kamu görevlileri tarafından işlenebilmektedir (Toroslu, 2012). Görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçunun faili de kamu görevlisi veya memur olup, suçun zarara uğrayan tarafı kamu idaresi ve toplumdur. Bu yüzden öncelikle memur, kamu görevlisi ve kamu idaresi kavramları aşağıdaki gibi kısaca açıklanmıştır.

Kamu idaresi; kamu yararını gerçekleştirmek için kamu gücü ile donatılmış, kuruluşu ve çalışma şekli kanunlarla düzenlenmiş (Gözler ve Kaplan, 2012) tüm kamusal kuruluşları ve bunların işleyişlerini içeren kavramdır (Yıldırım, 2013).

Kamu görevlisi; bir kamu kurum ya da kuruluşuna bağlı olarak, kamuya yararlı bir hizmet gören devletin bütün organlarında görev yapanlardır (Günday, 2003). Ancak her kamu hizmeti gören, kamu görevlisi değildir. Örneğin avukatlar kamu hizmeti gördükleri halde bir kamu kurumuna bağlı çalışmadıkları sürece kamu görevlisi sayılmazlar. Kamu görevlilerinin ağırlık noktasını memurlar oluşturmaktadır. Bunlar, kamu kurum ve kuruluşlarının idare hukuku tarafından düzenlenen "asli ve sürekli" kamu hizmetlerini yürüten kişilerdir (Yıldırım, 2013).

Memur; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/A maddesine göre "Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler"dir.

Ülkemizde yıllardır kullanılan ve benimsenen bir kavram olan "memur" kavramı, Avrupa Birliği uyum süreci ile başlatılan anayasa değişiklikleri ve takiben gerçekleştirilen kanun reformu sürecinde ceza kanunu bakımından yerini "kamu görevlisi" ifadesine bırakmıştır (Demren Dönmez, 2011).

Kamu görevlisi olmayan kişiler, tek başlarına görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının faili olamazlar ancak söz konusu suçlara iştirak edebilirler. TCK'nın özgü suçlara iştirakini düzenleyen 40'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında, özgü suçlar bakımından ancak özel faillik niteliğini taşıyan kimselerin fail olabileceği, bu niteliği taşımayan kişilerin ise azmettiren veya yardım eden olarak iştirak eden sayılacakları düzenlenmiştir. Bu nedenle kamu görevlisi niteliğine sahip olmayanlar, görevi kötüye kullanma suçuna ancak azmettiren veya yardım eden sıfatıyla iştirak edebilecektir (Okuyucu-Ergün, 2009).

Ceza hukukunda memurluk veya kamu görevliliği üç açıdan önem taşır. Birincisi, memurluk ve kamu görevliliği cezalar açısından ağırlaştırıcı bir etkidir. İkincisi, bazı suçlar sadece memurlar ve kamu görevlileri açısından işlenebilir. Üçüncüsü ise, memurların ve kamu görevlilerinin yargılanması kural olarak özel usullere tabidir (Yıldırım, 2013). Çünkü bu tip suçlarda failin kamu görevlisi olması halinde, soruşturma ve kovuşturma usulü farklı olmakta ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun ve diğer bağlantılı kanunlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir (Memiş Kartal, 2013). 4483 sayılı Kanun'un 1'inci maddesine göre "Kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin

¹ Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 23/7/1965, Sayı: 12056.

² Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 12/10/2004, Sayı: 25611

görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir". Devlet memuru ve kamu görevlilerinin yargılanma usul ve esasları oldukça geniş ve detaylı bir konu olup, ayrı bir çalışma üzerinde detaylandırılması gereklidir. Bu nedenle bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

Görevi ihmal ve kötüye kullanma suçu kamu kurumlarında çalışan her kişinin sorumlu olabileceği türden bir suç olup, bunlardan biri de çalışma konusunu oluşturan devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendisleridir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü (OGM) bünyesinde çalışan kadrolu orman mühendisleri de 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabidir. Devlet memurları kanunu genel bir kanundur ve Türkiye Cumhuriyeti içinde devlet memuru olarak çalışan tüm kamu görevlilerini kapsar. Bunun dışında bakanlık ve OGM bünyesinde çalışan orman mühendisleri için özel kanun olarak niteleyebileceğimiz teşkilat kanunu, Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ve yönetmelikler de bulunmaktadır. Bunlardan önemlileri;

- 645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun,
- Orman Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Kuruluş ve Görev Yönetmeliği,
- Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliğidir.

Yukarıda bahsedilen mevzuatta, kamu görevlisi olarak ormancılık teşkilatının her biriminde çalışan orman mühendislerinin görevleri, sorumlulukları, hak ve yetkileri düzenlenmektedir. Dolayısıyla Devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendisleri de bu düzenlemelere tabidir. Örneğin; Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliği'nin 1/a maddesinde devlet orman işletmelerinin amaç ve görevleri her görev alanı için ayrı ayrı tüm görevler hüküm altına alındıktan sonra, son maddede *"özel kanun ve tüzüklerle verilen sair görevleri ve ormana ilişkin bütün işlem ve hizmetleri görmek ve başarmaktır"* diyerek görev alanının ucunu açık bırakmaktadır. Teşkilatın ana amaçlarının başında ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi, ıslahı ve bakımı olduğu için kurumda çalışan personelin her zaman temelde bu amaca hizmet etmesi gereklidir.

Ancak bazı zamanlarda ve durumlarda kamu görevlisi olarak çalışan orman mühendislerinin görevlerini kötüye kullandığı, görevlerini ihmal etmek suretiyle kamuyu zarara uğrattığı da görülebilmektedir. Kamu kurumunda çalışan orman mühendisleri görevlerini ifa ederken, görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının unsurlarının gerçekleşmesine neden olduklarında, suçun faili durumuna düşerler ve yargılama süreci başlar. Bu nedenle oldukça önemli ve zorlu olan bu süreçte maruz kalmamaları için orman mühendislerinin görev alanlarını, sorumluluklarını, hukuksal hak ve yetkilerini çok iyi bilmeleri, kanunen uymak zorunda oldukları gereken davranışlara her zaman dikkat etmeleri gerekmektedir.

2.3. Görevi kötüye kullanma suçunun unsurları

Bir olayda insan davranışının suç olarak kabul edilebilmesi için gerçekleşmesi gereken bazı şartlar vardır ki bunlar; suçun kanuni unsuru, suçun maddi unsuru, suçun manevi unsurudur. Ceza hukukuna göre bir suçun oluşması için yukarıda sayılan unsurların oluşması gereklidir. Çalışma konusu olan görevi kötüye kullanma suçunun ortaya çıkması için gerekli olan unsurlar detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Kanuni unsur;

Suçta kanunilik unsuru, suç olarak nitelendirilen bir hareketin herhangi bir kanunda tanımlanmış olması olup (Elvan, 2010) kısaca "kanunsuz suç olmaz" tabiri, kanuni unsuru tam olarak tanımlamaktadır. TCK'nın "*Görevi Kötüye Kullanma Suçu*" başlıklı 257'nci maddesi bu unsuru sağlamıştır. İlgili maddenin birinci fıkrasında *"kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır"* diyerek görevi kötüye kullanma suçunun tanımı ve öngörülen ceza, hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre eğer memurlar, kanun veya diğer hukuksal düzenlemelerle kendilerine verilen görevleri kanuna aykırı olarak gerçekleştirirse görevi kötüye kullanma suçunun faili olabilirler.

Maddi unsur;

Kanunda suç olarak tanımlanmış bir davranışın insan hareketi ile ihlal edilmesi ve fiiliyata dönüştürülmesi, suçun maddi unsuru oluşturmaktadır. Ancak bu hareketin iradesi yerinde ve kendisine suç isnat edilebilecek bir kimse tarafından yapılmış olması gerekir (Ayanoğlu ve Güneş, 2003; Gözler, 2008).

Görevi kötüye kullanma suçunun maddi unsurunun gerçekleşmesi için suç teşkil eden fiilin, ilgili mevzuatla belirlenen görevlerle ilgili olması, memurun icrai bir harekette bulunarak (eylemi gerçekleştirerek) kamunun veya üçüncü şahısların zarar görmesine neden olması veya üçüncü kişilere haksız bir menfaat sağlamış olması gereklidir (Toroslu, 2012). Diğer bir ifade ile kanuna aykırı bir şekilde kasten yapılan hareketin oluşması gerekmektedir.

Manevi unsur;

Manevi unsur (kusur), ağırlığına göre kast veya taksir şeklinde ortaya çıkmaktadır (Elvan, 2010). Diğer bir ifade ile kusurluluk olarak tanımlanan bu unsur, suç oluşturan hareketin kişiye yüklenebilmesidir. Bir kişiye kusurlu diyebilmek için suç oluşturan hareketi kasten veya taksirle gerçekleştirmiş olması gerekir (Ayanoğlu ve Güneş, 2003; Gözler, 2008).

Görevi kötüye kullanma suçunun failinde ise, suç kastının olması gerekli olup bu suç taksirle işlenebilecek bir suç değildir. Kamu görevlisi kanunlarla kendisine yasak edilmiş eylemleri bilmediğini, kamunun ya da üçüncü şahısların zarar göreceğini tahmin edemediği gerekçeleri ile sorumluluklarından kaçınmaz.

2.4. Görevi ihmal suçunun unsurları

Görevi ihmal suçunun ortaya çıkması için gerekli olan unsurlar detaylı olarak şöyledir;

Kanuni unsur;

Görevi ihmal suçunun kanuni unsuru TCK'nın 257'nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre “*kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” diyerek görevi ihmal suçunun tanımı ve öngörülen ceza düzenlenmiştir. İlgili kanun hükmüne göre, eğer kamu görevlisi, kanunen yapmak zorunda olduğu görevleri hiç yerine getirmez veya makul bir sürede yapılması gereken görevini geciktirerek süresinde yerine getirmeyerek kamunun ya da üçüncü kişilerin zarara uğramasına neden olursa, görevi ihmal suçunun faili olmaktadır.

Maddi unsur;

Suçun maddi unsuru için gerekli olan hareket, insanda yapma (icrai hareket) ya da yapmama (ihmali hareket) biçiminde ortaya çıkan ve dışarıdan gözlenebilen tepkilerdir (Ercan, 2009).

Görevi ihmal suçunun maddi unsurunun tamamlanması için fail icrai bir hareket yapmak zorunda değildir. Aksine fail, yapması gereken hareketi ihmal ederek yapmadığı, geciktirdiği ve bu nedenle kamuyu ya da üçüncü kişileri zarara uğrattığı için bu suç ortaya çıkmaktadır. Bir devlet memuru hukuksal düzenlemeler ile kendisine verilen görevlerden ve her türlü davranışından sorumludur. Bu nedenle görevi ihmal suçunun maddi unsuru, failin görev alanına giren ve yapması gereken bir davranışı yapmadığı anda ve kamu bu ihmali davranıştan zarar gördüğü anda tamamlanacaktır (Toroslu, 2012).

Manevi unsur;

Görevi ihmal suçunun maddi unsuru, görevde ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olmak ya da kişilere haksız bir menfaat sağlamaya yönelik eylemlerde bulunmaktır (Ateş, 2011). Görevi ihmal suçunda kast veya taksir varlığı aranmaktadır. Şöyle ki; görevi ihmal suçu için kanun, tüzük yönetmelik vb. gibi normlar hiyerarşisi içinde yer alan düzenlemelerle verilmiş belirli bir görevin, hiç yerine getirilmemesi veya geç yerine getirilmesi ve failde görevi ihmal kastının varlığı gerekir. Ancak kamu görevlisinin, işin görevinin gereği olmadığı veya hükümde sayılan sonuçlara neden olmayacağı yolundaki inancı kastı ortadan kaldırır (Toroslu, 2012). Ayrıca görevin ifası sırasında gerekli dikkat ve özenin gösterilmemesi hallerinde, taksirle suçun olduğu kabul edilmektedir. Memur kendi görev sahası ile ilgili mesleki bilgileri, yükümlülükleri ve buna ilişkin mevzuatı bilmek zorundadır.

2.5. Suçların özel görünüş şekilleri

Suç unsurlarının tamamının mevcut olması suçu işleyen kişinin cezalandırılmasına yeterli olmakla birlikte bazı özel halleri izah edebilmek için ilave müesseselere ihtiyaç vardır. Ceza kanunundaki soyut suç tanımları genelde, tamamlanmış tek kişi tarafından işlenmiş, tek fiille neticenin meydana geldiği ve tek bir hukuki değerin ihlal edilmesi ihtimaline göre yapılır. Gerçek hayatta ise suç sayılan fiillerin işleniş biçimleri, her zaman bu kalıplara uymaz (Artuk vd., 2013). Bu bağlamda, aşağıda verilen suçun özel görünüş şekilleri bu farklı durumlara açıklık getirir.

2.5.1. Teşebbüs

Suçta teşebbüs, TCK'nın 35 ve 36'ncı maddelerinde düzenlenmiştir. 35/1'inci maddeye göre; “Kişi, işlemeyi kast ettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.”

Görevi kötüye kullanma suçunda teşebbüsün varlığı veya yokluğu konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Görevi kötüye kullanma suçunda teşebbüsün varlığı konusunda fikir beyan eden yazarlara göre; kamu görevlisi tarafından icrai hareket tamamlandığında kamu herhangi bir zarara uğramamışsa, şahıslara karşı herhangi bir mağduriyet oluşmamışsa veya üçüncü kişilere haksız kazanç doğmamışsa bu durumda eylemin teşebbüs aşamasında kalacağı savunulmuştur (Ateş, 2011, Toroslu, 2012).

Aksi görüş ise, görevi kötüye kullanma suçunda teşebbüsün, görevin gereklerine aykırı davranışın icrasının tamamlanması safhasına kadar mümkün olacağı yönündedir. Teşebbüs neticenin gerçekleştirilememesini ifade etmektedir dolayısıyla TCK'nın 35'inci maddesinde neticeye, haksızlık bir unsur olarak yer verilmediği için ve görevin gereklerine aykırı davranışa rağmen kamunun zararının, kişilerin mağduriyetinin veya kişilere haksız bir yarar sağlamanın söz konusu olmadığı hallerde teşebbüsten bahsedilmesi gerektiğini belirten düşünceye katılmamışlardır (Üzülmez, 2012).

Görevi ihmal suçu yine kimi görüşe göre ihmali bir suç olmasından ötürü tam ve eksik teşebbüse elverişli değilken (Ateş, 2011) kimi görüşe göre suç ihmal ve gecikmenin gerçekleştiği anda değil, kamunun veya kişilerin zarara uğradığı ya da haksız kazancın doğduğu anda gerçekleşmiş olur. İhmal sureti ile işlenen bir icra suçu söz konusu olduğundan bu suçta teşebbüs mümkün görülmüştür (Toroslu, 2012).

Tüm bu değerlendirmeler ışığı altında; görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının TCK'daki suç tanımlarına bakıldığında suçun oluşması için kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı bir harekette bulunmasının yanı sıra bu hareketten kamu zararı oluşmuş veya kişi/kişiler mağdur olmuş, ya da üçüncü kişilere haksız bir menfaat sağlanmış olması gerektiği açıktır. Bu suç kanunda da belirtildiği üzere ancak suç konusu sonuçların tamamının ortaya çıkması ile tamamlanmış olur ki, aksi durumda teşebbüs aşamasında kalacağı düşünülmektedir.

2.5.2. İştirak

Suçun özel bir görünüş, işleniş şekli olan suça iştirak, kanunen ve nitelikleri gereği tek kişi tarafından işlenebilen bir suçun, birden fazla kimsenin aralarında yaptıkları anlaşma gereği birlikte işlenmesi halinde ortaya çıkar. Bu suretle işlenen suçlara “iştirak halinde suçlar” adı verilir (Artuk vd., 2013) ve görevi ihmal ile görevi kötüye kullanma suçlarında iştirak halinde suçlar oldukça yaygın olarak görülmektedir.

Görevi kötüye kullanma ve görevi ihmal suçları fail bakımından “*özgü suç*” niteliğindedir. Bu suçlarda suçun faili görevli olan, görevi ve yetkiyi suç oluşturacak şekilde kullanabilecek olan yetkili memur veya kamu görevlileridir. 5237 sayılı Kanunun 40/2. maddesinde yer alan “*özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur*” düzenlemesi dikkate alındığında kamu görevlisi olmayan kişiler gerek görevi kötüye kullanmak gerekse de görevi ihmal suçlarından dolayı sadece azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulurlar. Birden fazla kamu görevlisinin bu suçu işlemesi halinde her birinin müşterek (birlikte) fail olarak cezalandırılmaları söz konusu olacaktır (Ateş, 2011).

Devlet orman işletmelerinde çalışan orman işletme müdürleri, işletme şefleri ve diğer memur ve görevlilerin görevi kötüye kullanma suç örneklerinde iştirak halinde aynı suça ortak olmaları durumları oluşabilmektedir. Böyle durumlarda failler müşterek fail olarak nitelenir ve yargılanır.

Bu şartların haricinde fail görevine giren işin gereğine aykırı hareket etmesi için üstünden talimat almış ise, durum fail yönünden değişmeyecektir. Zira kanunsuz emir olarak bilinen ve konusu suç teşkil eden emri yerine getiren kişi, yine suçun faili olacaktır (Memiş Kartal, 2013).

2.5.3. İçtima

İçtima, birleşme, toplanma anlamında olup suçların içtimaı, suçun ne zaman birden fazla sayılacağı sorunu ile ilgilidir. Ceza kanunu bir kişi tarafından birden çok ihlal edildiğinde kural olarak birden fazla suç oluşur. Ancak bazen ceza kanunu birden çok ihlal edilse bile tek suç oluşur. Bu durumda suçların içtimaı söz konusu olur (Ercan, 2009). TCK’nın “Suçların İçtimaı” genel başlıklı 42, 43 ve 44’üncü maddeleri bu konuyu şöyle düzenlemiştir.

Görevi kötüye kullanma ve görevi ihmal suçları, genel, tali ve tamamlayıcı suçlardır. Bu nedenle, görevin gereklerine aykırı davranmak suretiyle işlenen eylemler, kanunda özel olarak düzenlenmiş bulunan başka suçların oluşmasına sebebiyet veriyorsa bu durumda başka bir suç oluşacaktır (Ateş, 2011). Örneğin bir kamu görevlisi görevini kötüye kullanarak zimmet suçunun faili olabilir. Böyle durumlarda fail, cezası daha ağır olan zimmet suçundan yargılanacaktır.

Orman idaresi tarafından yargıya taşınan bir olayda dava;³ görevi kötüye kullanma ve buna bağlı zimmet suçundan açılmıştır. Örnek olayda orman işletmesinin ihtiyacı olduğundan bahisle satın alınan parkelerin farklı bir ildeki cami derneğinin yurt binasında kullanılmasına izin

veren işletme müdürü, orman işletme şefi ve nakliyecileri yapan görevli şoförler adına açılmıştır. Devlet orman işletmeleri, işletmenin ihtiyacı olan hizmet ve malları dışarıdan ihale yolu veya doğrudan temin ile satın alabilmektedir. Davada yargılanan sanıkların, benzer şekilde işletmeye tuğla alınmadığı halde alınmış gibi göstererek, faturaların borç kaydı olarak kabul edilmesi için işletme müdürüne baskı yaptıkları da tespit edilmiştir. Yerel mahkeme yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda işletme müdürü hakkında nitelikli zimmet suçundan 10’ar yıl hapis ve ağır para cezalarına karar vermiş, yüksek mahkemeye taşınan davayı Yargıtay 5.Ceza Dairesi sanıkların basit zimmet suçundan cezalandırılması gereği ile yerel mahkemenin kararını bozmuştur.

Örnek olayda da sanıkların kanuna aykırı hileli eylemlerinde suçun ortaya çıkmaması ve hileli davranışlarda bulunmadıkları gerekçesi ile basit zimmetten yargılanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla Yargıtay örnek davada sanıkların daha az ceza ile yargılanması gerektiği gerekçesi ile kararı bozmuştur.

2.5.4. Yaptırım

Hukuk kurallarına uyulmadığı durumlarda kişiler çeşitli yaptırımlarla karşılaşmaktadır. Bir suçun oluşmasında gerekli olan kanuni unsur, cezanın tespitinde de gereklidir. Hukuk kuralları içerisinde düzenlenen her suçun bir cezası, yaptırımı vardır. Görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının tanımları ve cezaları da TCK’da düzenlenmiştir.

TCK’nın 257’nci maddesine göre görevi kötüye kullanma suçunu işleyen kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırken görevi ihmal suçunu işleyen kamu görevlisi üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında incelenen yüksek mahkeme kararları içinde, devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendisleri hakkında karara bağlanmış görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçları incelendiğinde, daha çok Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerine ait olduğu görülmüştür. Devlet orman işletmelerinde çalışan orman mühendislerinin görev alanlarına girdiği halde yerine getirmedikleri, görevlerini ihmal ettikleri tespit edilen konular; kaçak kesime göz yumma, kaçak emval satışına izin verme, enerji nakil hattında çıkan yangında görevini ihmal etme, depo görevini ihmal etme, orman sınırlaması yaparken görevi ihmal ile sınırı hatalı geçirme olarak tespit edilmiştir. Görevlerini kötüye kullanarak kamuyu zarara uğrattıkları iddia edilen konular ise; basit zimmet, evrakta sahtecilik, haksız kazanç olarak tespit edilmiştir.

6831 sayılı Orman Kanununun “Kanuna Aykırılık Oluşturan Fiillerin Takibi” başlıklı 79’uncu maddesinde “*Orman memurları, bu Kanuna aykırılık oluşturan fiillere ilişkin delilleri bir tutanakla tespit eder. Bu Kanuna aykırılık oluşturan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen orman malları ile bu Kanunda yer alan suçların işlenmesinde kullanılan nakil vasıtası ve sair eşyaya Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre elkonulur. Ancak, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde elkoyma, orman işletme şefinin yazılı emri ile yapılır. Ayrıca, orman muhafaza memurları Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre şüphelileri yakalama yetkisine sahiptir*” denilerek suç ile karşılaşılması durumunda yapılacaklara kısaca değinilmiş, diğer bir ifade ile görev alanı

³ Yargıtay 5. Ceza Dairesi, E. 2001/2682 K. 2001/5472 T. 3.10.2001

belirlenmiştir. Diğer detaylar OGM'nin 293 nolu Ormanların Kanun Dışı Müdahalelerden Korunması Esasları Tebliği ile düzenlenmiştir (OGM, 2011).

Orman Kanununun 79. maddesi ve diğer hükümlerine göre "her orman memuru" orman suçları ile ilgili suç zabıt varakaları düzenleyebilir hükmünü getirmiştir. Orman suçlarının takibi, suç tutanaklarının tanziminde dikkat edilecek hususlar yine 293 nolu Tebliğde detaylı olarak verilmiştir. Orman suçlarının takibi Orman Muhafaza Memurlarına, İşletme Şeflerine, Koruma Ekip Şeflerine ve İşletme Müdürlerine verilmiştir. Diğer bir ifade ile herhangi bir suç ile karşılaşıldığında orman memurlarının görevi suçu ve faili tespit ederek tutanak tutmaktır.

3. Materyal ve yöntem

Hukukun yardımcı kaynakları içinde yer alan "içtihatlar" özellikle yüksek mahkemelerin vermiş oldukları kararlardan oluşmaktadır. Hâkim bakmakta olduğu dava ile ilgili benzer yüksek mahkeme kararlarını inceleyerek kendi davasında bu kararlardan yararlanabilir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay hatta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve bu kararlarda izlenen yol ve yöntemler birinci derece mahkemeler için emsal niteliğindedir. Dolayısıyla yüksek mahkeme kararları hukukun önemli bir alanını oluşturmakta ve boşlukları doldurmaya yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmada, görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarının faili olmuş orman mühendislerinin, en fazla hangi konularda görevlerini ihmal ettikleri ve kötüye kullandıkları tespit edilmesi amacıyla içtihatlar, Kazancı elektronik hukuk veri tabanı (KEHVT, 2016) aracılığıyla taranmıştır. Sonuç olarak toplam 110 adet Yargıtay kararı incelenmiş ve ilgili olanlardan örnekler seçilerek çalışmanın materyali elde edilmiştir.

Elde edilen yüksek mahkeme kararları görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma konularına göre gruplandırılmış ve sonuçları ile birlikte analiz edilmiş, hukuksal olarak tartışılmış ve bazı değerlendirmeler ve öneriler yapılmıştır.

4. Bulgular ve tartışma

Orman işletmelerinde görevli orman mühendislerinin görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma fiillerinden kaynaklanan idare zararlarına karşılık tazminata mahkum edildiği birçok yargı kararına rastlamak mümkündür. Faillerin farklı fiillerinden kaynaklanan bu zararların olduğu durumlar Yargıtay kararları incelendiğinde birkaç başlık altında toplanabilmektedir. Bunlar; kaçak kesimden kaynaklanan zararının tazmini, koruma görevini ihmal kaynaklı zararın tazmini, haksız kazanç sağlama kaynaklı zararın tazmini, enerji nakil hattından kaynaklanan zararın tazmini ve denetim görevini ihmal kaynaklı zararın tazmini gibi başlıklar altında toplanabilir.

Kaçak kesimden kaynaklı zararın tazmini

Haksız fiil sonucunda zararın tazmini konusu görevi ihmal suçunun bir sonucu olabilmektedir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun⁴ 49'uncu maddesine göre, "Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren bu zararı

gidermekle yükümlüdür." Haksız fiil sonucu zarar gören kimse, uğramış olduğu zararın tazmin edilmesini failden talep edebilir (Öğüz vd., 2013). Buradaki önemli husus hukuka aykırı bir fiil sonucu ortaya zararın çıkmasıdır. Eğer zarar yoksa fiil hukuka aykırı olsa bile tazminat sorumluluğundan söz edilemez.

Örneğin Orman Kanununda tanımlanan suçlardan biri olan ağaç kesme suçuna dair bir kararda⁵; OGM, orman işletme şefi ve orman koruma memurları olan davalıların, görevlerini ihmal ederek koruma görevini gerektiği gibi yerine getirmediklerini, usulsüz ve kaçak kesimlere yol açtıklarını belirtmiş ve uğranılan zararın ödetilmesi isteminde bulunmuştur. Davalılar, korumalarına verilen sahanın büyüklüğüne göre verilen araç-gereç ve koruma memuru sayısının yetersiz olduğunu, koruma görevi dışında idarece başka görevlerde de çalıştırıldıklarını, kusurları bulunmadığını ileri sürerek, istemin reddedilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Yerel mahkeme görevlerini ihmal ederek kaçak kesime yol açtıkları konusunda kanıt bulunmadığı ve davalıların ceza mahkemesinde beraat etmiş olmalarını gerekçe göstererek OGM'nin istemini reddetmiştir. Ancak karar davacılar tarafından temyiz edilerek yüksek mahkemeye taşınmıştır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (HD) incelemeleri sonucunda, orman işletme şefi ve orman koruma memurları olarak görevli bulunan davalıların denetim sorumluluğu altında bulunan orman alanında kaçak ve usulsüz kesim yapıldığı, bunların bir kısmını belirleyen davalıların keseni bilinmeyen kaçak kesim tutanağı düzenlediği, bunlar dışında kalan kaçak kesimlerle ilgili herhangi bir işlem yapmadıkları ve davacı idarenin zarara uğramasına yol açtıklarını kabul etmiştir. Yüksek mahkeme, davalıların kusurlu eylemleri ile davacının zarar görmesine neden olduğu için, yerel mahkemenin kararının sadece tazminat tutarının belirlenmesinde bir indirim nedeni olarak benimsenebileceğini, tazminat sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırmayacağı gerekçeleri ile yerel mahkemenin kararını bozmuştur.

Koruma görevini ihmal kaynaklı zararın tazmini

OGM'nin orman işletme şefi ve muhafaza memurları hakkında, görevlerini ihmal etmek suretiyle koruma görevlerini gereği gibi yapmadıklarını, kaçak ve usulsüz kesime yol açtıklarını, bu yüzden idarenin zarara uğradığını belirterek açmış olduğu bir başka örnek davada⁶, yerel mahkeme "davalıların meydana gelen zararda ihmalleri bulunmadığını" kabul etse de Yargıtay 4.HD davalıların görevli oldukları bölgede, koruma görevini gereği gibi yerine getirmeyerek, ağaçların usulsüz ve kaçak olarak kesilmesine, kesilen emvalin kaçırılmasına yol açarak idare zararına yol açtıklarını kabul etmiştir. Yargıtay "Borçlar Yasasının 41. maddesi gereğince kasten veya ihmal ve dikkatsizlik yahut tedbirsizlik ile haksız olarak başkasına zarar veren kimse verdiği zararı ödemek zorundadır" diyerek kararı bozmuştur. Ayrıca savunmada ileri sürülen görev sahasının çok geniş olması, araç, gereç, eleman yetersizliği gibi davacı idareden kaynaklanan nedenlerin sorumluluğu tamamen ortadan kaldırmadığı, sadece zarar

⁵ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2004/1338 K. 2004/7954 T. 17.6.2004; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 2002/2202 K. 2002/3415 T. 21.3.2002;

⁶ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 2003/4028 K. 2003/8855 T. 3.7.2003

⁴ Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 4/2/2011 Sayı : 27836

kapsamının belirlenmesinde etkili olabileceği kabul edilmiştir.

Başka bir örnek olayda⁷ OGM, kaçak kesilip kısmen kaçırılan orman emvalinin büyük kısmı için suç zaptının tanzim edilmediği ve orman muhafaza memurlarının görevlerini ihmal ettiği gerekçesi ile davacı olmuştur. Davalılar savunmalarında; zor şartlarda çalıştıklarını, imkânlarının az olduğunu, kaçakçılığın organize olup, hepsini takibin mümkün bulunmadığını belirtmişlerdir. Yerel mahkeme “*davalıların, ormanın tamamındaki kaçak kesimleri tespit etmelerinin mümkün olmadığını belirterek davayı reddetmiştir.*” OGM vekili avukat davayı yüksek mahkemeye taşıdığına, Yargıtay 4.HD olayın gerçekleşmesinde %50 oranında davalıların ihmali olduğu kabul etmiş, usulsüz kesilen miktarın fazlalığı, davalıların bunları önlemekle görevli olmaları ile soruşturma ve bilirkişi raporlarındaki bilgi ve görüşleriyle davalıların görevlerini ihmal ettiklerini kabul ederek, yerel mahkemenin ret gerekçesinin ancak indirim nedeni olabileceğine karar vermiştir.

OGM’nin yine kendi personeline dava açtığı bir başka örnek kararda⁸; damgalama, kesim ve nakliye işlemlerinin usulsüz yapılması, gerekli inceleme ve kontrollerin yapılmaması sebebiyle uğranılan idare zararının ödenilmesi istemi ile dava açıldığı görülmektedir. Yerel mahkeme davaya konu orman emvallerinin dip köklerinin tespit edilemeyecek durumda olması gerekçesiyle, davanın reddine karar vermiş ise de, OGM vekili davayı Yargıtay’a taşımıştır. Sonuç olarak Yargıtay 4.HD dosya kapsamında bulunan ağır ceza mahkemesinin ilgili dosyasından davalının 9 adet nakliye tezkeresini sahte olarak düzenlediği, bu sebeple cezalandırıldığı ve cezasının kesinleştiği, davalıların ihmalleri sonucu davalının görevini kötüye kullandığı ve teftiş raporunda belirtildiği üzere 1956 adet kayın ve karaçam ağaçlarının kaçak ve usulsüz kesildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle yüksek mahkeme, yerel mahkemenin kararını bozmuş, davalıyı tazminat ödemeye yükümlü tutmuştur.

Bu örneklerde görülmektedir ki OGM, özellikle orman işletme şefi ve orman muhafaza memurları hakkında, görevini ihmal etmesi ve bu sebeple kamuyu zarara uğratmasından dolayı tazminat davası açmıştır. Failler kendilerini iş yoğunluğu ve idarenin kendilerine verdiği imkân kısıtlılığı sebepleri ile savunsa da, yüksek mahkeme birçok kararında bu sebeplerin görev sorumluluğunu ortadan kaldırmadığını, hatta ceza mahkemesinden beraat etmelerinin de tazminat yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağına, sadece cezada bir indirim sebebi olabileceğine karar vermiştir.

Haksız kazanç sağlama kaynaklı zararın tazmini

Devlet orman işletmelerinde görevin kötüye kullanılması suçu ile işletmenin zarara uğradığı ve tazmin edilmesi gerektiği iddia edilen bir başka örnek olayda⁹, davacı olan orman idaresi; işletme müdürü, işletme şefi ve orman muhafaza memurunun orman bölmelerindeki sürütme mesafelerini gerçek dışı uzun göstererek, fazla hesaplanan vahidi fiyatlara göre ödeme yapıldığı ve bu bölmelerde çalışan diğer davalıların haksız kazanç

sağlamalarına ve idarenin zarara uğramasına neden olduğu ileri sürerek, idare zararının faizi ile davalılardan müteselsilen ödenmesini istemiştir. Görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçlarından açılan davayı, yerel mahkeme dosyada bulunan bilirkişi raporuna ve erteleme kararına dayanarak reddetmiş, ancak Yargıtay 13.HD ayrıntılı inceleme ve araştırma yapılmadan, eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verildiği gerekçesi ile kararı bozmuştur.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararında¹⁰ idarenin zarara uğratılmasının ekonomik açıdan kayıp anlamında ve somut (maddi) olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Zarar hakkında belli bir miktar yoktur. Olayın özelliğine göre somut bir zarar meydana gelmiş ise, bu durum kamu zararının varlığı olarak kabul edilmektedir. Kamu zararı kavramı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun¹¹ 71’inci maddesinde “*kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması*” şeklinde tanımlanmıştır. Somut olayda da orman idaresinin gerçekte olmayan bir iş yüküne fazladan para ödediği, bu sebeple zarara uğradığı ortadadır.

Haksız kazanç ise, görev gereklerine aykırı davranılmak suretiyle kişilere haksız bir yarar sağlanmasıdır. Yürürlükteki mevzuata göre bir husustan yararlanmaya hakkı olmadığı halde yararlandırılması suretiyle kişinin sağladığı kazanç biçiminde de tanımlanabilir. Haksız kazanç olayında, görevlerini kötüye kullandıkları için haklarında dava açılan orman mühendislerinin, diğer sanıklara haksız kazanç sağladıkları iddia edilmektedir. Nitekim yapılan yargılama sonucunda yüksek mahkeme, görevi kötüye kullanma suçunun oluştuğu ve kamunun uğradığı zararı tazmin etmek için ayrıntılı inceleme ve araştırma yapılması gerektiğine karar vermiştir.

Enerji nakil hattı yangınından kaynaklı zararın tazmini

Yargıtay kararları içinde devlet orman işletmelerinin ve burada çalışan orman mühendislerinin görevlerini ihmal ettikleri konulardan biri de enerji nakil hatlarından çıkan yangınlarıdır.

Örnek kararlar¹² incelendiğinde OGM’nin orman yangını sebebiyle çok geniş alanların zarar gördüğünü, sorumlu kurumun taahhüt senedinden doğan yükümlülüğünü yerine getirmemesi sebebiyle yangın çıktığını ve davalı kurumun sorumlu olduğunu, ayrıca davalı kurumun işletme mühendisliğinde çalışan görevlilerin kusur ve ihmallerinden dolayı objektif sorumluluğunun da bulunduğunu ileri sürerek, orman idaresinin uğramış olduğu zararın tazminini talep etmiştir. Yargıtay 3.HD. “*zararın belirlenmesi için davalının yanında, davacının (OGM’nin) yangının nitelik ve niceliği itibarıyla gerekli tedbirleri alıp almadığı ve yangının büyümemesi için sorumluluk halinin değerlendirilmesi gerektiğine*” dikkat çekerek, tazminat miktarının hesaplanmasında OGM’de çalışan personeli de sorumlu tutmuştur. Diğer bir deyişle yangının çıktığı, zarar verdiği ve tehdit ettiği orman alanlarından sorumlu olan orman işletme şefi, kusursuz sorumlu olarak davaya katılmıştır.

⁷ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2004/11187 K. 2005/6059 T. 6.6.2005

⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2015/3441 K. 2016/2270 T. 23.2.2016

⁹ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi E. 2004/17413 K. 2005/1121 T. 31.1.2005

¹⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2007/4-88 K. 2007/94 T. 17.4.2007

¹¹ Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih :24/12/2003, Sayı :25326

¹² Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, E. 2014/4403 K. 2014/9751 T. 17.6.2014; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, E. 2014/4430 K. 2014/9752 T. 17.6.2014

Gerçekten Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 2/a maddesine göre “Orman kaynaklarını; ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarını dikkate alarak, bitki ve hayvan varlığı ile birlikte, ekosistem bütünlüğü içinde idare etmek, katılımcı ve çok amaçlı şekilde planlamak, usulsüz müdahalelere, tabii afetlere, yangınlara karşı korumak, muhtelif zararlıları ile mücadele etmek ve ettirmek, ormancılık karantina hizmetlerini yürütmek, geliştirmek, orman alanlarını ve ormanlara ilişkin hizmetleri artırmak, ormanları imar ve ıslah etmek, silvikültürel bakımını ve gençleştirilmesini sağlamak,” OGM’nin ilk görevi olarak sayılmış, ardından diğer görev ve hizmetler bentler halinde sıralanmıştır. Buna paralel olarak, 6831 sayılı Orman Kanununun 75’inci maddesinde de orman idaresinin orman yangınlarını önlemek konusunda plan ve programları sıralanmıştır.

Yargıtay, benzer bir davada¹³; ormanları, yangınlara karşı korumanın, OGM’nin bizatihi asli görevi olduğunu, çıkan yangını en kısa sürede söndürmek, zararın büyümesini önlemek için her türlü tedbiri almak ve gereğini yapmanın da yine orman idaresinin görevi olduğunu kabul etmiştir. OGM, elektrik enerji hattının altındaki yangına sebebiyet veren kurumuş ot ve anızların temizlenmesi işinin taahhütname ile davalı şirkete devredildiğini, ancak bu yükümlülüğün yapılmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay ise karar verirken, asıl görevi ormanları yangınlara karşı korumak olan OGM’nin, bu görev ve sorumluluğunu, sözleşme veya protokolle başka kişi ve kurumlara devretmiş olmasının, onu sorumluluktan kurtarmayacağını hüküm altına almıştır. Özellikle yangına hassas kızılçam ormanlarında ormanın verimine bakılmadan tüm alanın planlı yol ağının tamamlanmasının, su alma havuzlarının yapılmasının önem arzettiği ortadadır. Diğer yandan, bu olayda, yangına müdahale edecek yer ekipmanlarının yetersiz olduğu, birinci derecede yangına hassas bu bölgede birden fazla yangında müdahale için gerekli ekipman ve araçların hazır edilmediği de anlaşılmaktadır. Bu dava yeniden yapılacak inceleme ve değerlendirme sonucunda eğer orman idaresinin dava konusu yangını söndürmede kusuru varsa ve yangının büyümesine neden olmuş ise; bu durumda orman işletmesinin kusuru gereği davalının tazminatından indirim yapılması gerekeceği ile sonuçlanmıştır.

Anlaşıyor ki, orman idaresi enerji nakil hatlarından kaynaklanan orman yangınlarında elektrik idaresini ve sorumlu şirketleri tazminat için mahkemeye vermişse de, yüksek mahkeme örnek birçok kararında, orman idaresinin ve personelinin kusursuz sorumluluğu olduğunu ve tazminatın yeniden hesaplanmasını hükmetmiştir. Sonuç olarak eğer orman idaresi orman yangınına söndürmede görevini ihmal etmiş, gerekli tedbirleri almamış ve yangının büyümesine neden olmuş ise, tazminatın yeniden hesaplanması gerekmektedir.

Denetim görevini ihmal kaynaklı zararın tazmini

Devlet orman işletmesinde çalışan orman işletme şeflerinin görevi ihmal suçundan yargılandıkları bir başka

diğer konu ise¹⁴, denetim görevini gereği gibi yerine getirmekten kaynaklanmaktadır.

Örneğin, hektar başına birim fiyat ile dört bölmede yapılacak rehabilitasyon çalışması işinin verildiği sanık, işin bitim tarihinde işi tamamladığını söylemiş, ilgili alandan sorumlu orman işletme şefi ve muhafaza memuru söz konusu alanlarda herhangi bir tespit işlemi yapmaksızın hakediş belgesini düzenlemiş ve hakediş tutarının sanığın hesabına ödenmesine izin vermiştir. Ancak daha sonra sanık tarafından, kendisine verilen alanlarda çalışma yapılmadığı tespit edildiği için orman işletme şefi ve orman muhafaza memurunun görevi ihmal suçunu, sanığın ise kamu kurum ve kuruluşları zararına dolandırıcılık suçunu işledikleri iddiasıyla haklarında dava açılmıştır. Yerel mahkeme orman işletme şefi ve orman muhafaza memuruna görevi ihmal suçundan ötürü mahkûmiyet vermiş, dava Yargıtay’a taşınmıştır. Ancak Yargıtay 15.Ceza Dairesi de sanıkların mahkûmiyetine yönelik kabulde isabetsizlik görmemiş yerel mahkemenin kararını onamıştır.

Başka bir denetim görevini ihmal olayında¹⁵, sanık olan orman işletme şefi, görevli olduğu yıllarda işletmenin deposunda yapılan sayımda tespit edilen depo açığından kaynaklı görevi ihmal suçundan yargılanmıştır. Aynı olayda orman muhafaza memurunun zimmet suçundan yargılandığı ve hüküm giydiği, davalı orman işletme şefinin ise denetim görevini ihmal ederek, zimmet suçunun işlenmesine imkân sağlamak suçundan dolayı yargılandığı tespit edilmiştir. Yerel mahkeme delil yetersizliğinden işletme şefinin beraatine karar vermiş ise de, yüksek mahkeme, davalıların hangi emvalden ve ne miktardan sorumlu olduklarının gerekirse bilirkişi incelemesinin de yaptırılarak belirlenmesi gerektiğini, davalıların sorumluluklarının hiçbir tereddüte mahal vermeyecek şekilde ortaya konulması gerektiğini ve tüm delillerin değerlendirilerek karar verilmesi gerektiği gerekçeleri ile yerel mahkemenin beraat kararını bozmuştur.

Bunların dışında orman idaresinin, orman kadastro komisyonlarının yapmış olduğu 2/B çalışmalarına istinaden açmış olduğu görevi ihmal suçuna ilişkin davalar¹⁶, başka bir örneği oluşturmaktadır. Yüksek mahkeme kararına göre; orman işletme müdürlüğü tarafından müfettişlere yaptırılan inceleme neticesinde; komisyon üyelerinin bazı yerlerde orman sınırlarının daraltıldığı veya genişletildiği, bazı taşınmazların ise aslında orman vasfını yitirmediği halde Hazine adına orman dışına çıkarıldığı, diğer bir ifade ile aplikasyon uygulamasında gerekli ihtimamı göstermeyerek yanlış uygulamalar yaptığı tespit edilmiştir. Bunun sonucunda komisyon başkanı ve üyelerinin, kötü niyetli oldukları gerekçeleri ile görevlerini ihmal ettikleri ve kötüye kullandıkları sonucuna varılarak, tazminata mahkûm edilmesi yüksek mahkeme kararı ile onanmıştır.

4. Sonuç ve öneriler

Devlet, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli mal, hizmet ve olanakları vatandaşlarına kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memur veya kamu görevlileri ile sunar. Bir kamu kurumu olan OGM ve bünyesinde çalışan orman mühendisleri (özellikle orman işletme şefleri) bu hizmet ağında önemli bir rolü üstlenir. Çalışma konusu olan

¹⁴ Yargıtay 15. Ceza Dairesi, E. 2013/6751 K. 2015/367 T. 14.1.2015

¹⁵ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2013/15951 K. 2014/12584 T. 30.9.2014

¹⁶ Yargıtay 3. Ceza Dairesi, E. 2004/5044 K. 2004/13278 T. 15.12.2004; Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, E. 2004/9267 K. 2005/340 T. 11.1.2005

¹³ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, E. 2014/15457 K. 2015/10737 T. 10.6.2015; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, E. 2014/15463 K. 2015/8984 T. 20.5.2015

görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçları, ormancılık teşkilatı içinde sıklıkla rastlanan durumlardır.

Devlet orman işletmelerinde kamu görevlisi olarak çalışan orman mühendisleri ve diğer memurlar görev alanlarına giren sorumluluklarını yerine getirmediklerinde, görevlerini ihmal ettiklerinde ya da görevlerini kötüye kullandıklarında devlet memurlarının yargılanma usul ve esaslarına uygun olarak yargılanmaktadır. Görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçları, TCK'nın 257'nci maddesinde düzenlenmiş olup, sadece devlet memurları tarafından işlenebilecek suç olarak tanımlanmıştır. Devlet orman işletmelerinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi olarak görev yapmakta olan orman mühendisleri de zaman zaman TCK'da düzenlenen bu suçun faili durumuna düşmektedir.

Orman işletme şeflerinin hem 657 sayılı Kanundan, hem de orman mevzuatından kaynaklanan birçok görevi vardır. İşletme şefleri iş yoğunluğunun fazla olması, korumalarına verilen sahanın büyüklüğüne göre verilen araç-gereç ve koruma memuru sayısının yetersiz olması, koruma görevi dışında idarece birçok görevlerde sorumluluk almaları gerekçeleri ile zaman zaman görevi ihmal suçundan yargılanmaktadır. İncelenen görevi ihmal suçu örneklerinin analizinden de anlaşıldığı gibi, orman işleme şeflerinin görevi ihmal suçu konusunda yaşadıkları davaların çoğu, orman suçlarına karşı tutanak tutulmamasından kaynaklanmaktadır. Hatta bu konuda, komşu şefliğine kısa süreli vekâlet eden şeflerin sorumlu tutulduğu örnekler de bulunmaktadır. Bu nedenle, orman işletme şefleri hem asaleten sorumlu oldukları hem de bir gün bile olsa vekâleten baktıkları şeflikleri için görevlerinde mümkün olduğunca hassas davranmalıdır.

Mevzuattan doğan sorumluluk ve görevlerini çok iyi bilmeleri, tüm resmi belgeleri inceleyerek imzalamaları gereklidir. Aksi takdirde hukuk kurallarını bilmemek gibi bir savunma ile kendilerini savunamayacakları açıktır.

Görevi kötüye kullanma suç örneklerine bakıldığında ise ihmal gibi bir hareketin olmadığı aksine olacakları tüm sonuçları ile bilerek fiiliyata geçirildiği görülmektedir. Bu nedenle görevi kötüye kullanma suçu, kamuyu zarara uğratması ve haksız kazanç sağlaması nedenleri ile daha ağır yaptırımlara sahiptir. Diğer bir deyişle, görevi ihmalde "ben bilmiyordum" demek hafifletici neden olabilirken, görevi kötüye kullanmada "ben bilmiyordum" demek hafifletici bir neden değildir.

Bunların dışında görevi kötüye kullanma suçunun, tüm işleniş biçimleri bakımından dava zaman aşımı süresi, TCK'nın 66/1-e bendi uyarınca 8 yıldır. Zaman aşımını kesen söz konusu hukuki işlemler olduğu takdirde, zaman aşımı, %50 artırılarak, 8 yıllık zaman aşımı, 12 yıla çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile olayın geçtiği andan itibaren 8 yıl görevi ihmal suçundan dava açılmamışsa, dava zaman aşımı süresi gereği artık dava açılması usul yönünden hukuka aykırıdır.

Görevi ihmal ve görevi kötüye kullanmanın önemi özellikle yeni işletme şefi olmuş orman mühendisleri tarafından iyi anlaşılmalıdır. Orman mühendislerin gerek hukuk kuralları ve T.C. kanunları gereği sorumluluk ve ödevleri açısından gerekse meslek hukuku açısından bilgilerini her zaman taze tutmaları, Anayasa, kanunlar ve diğer hukuk kurallarıyla düzenlenen sorumluluk ve görevlerinin bilincinde olmaları gerekmektedir. Bunun için öncelikle orman mühendislerinin gerek lisans eğitimlerinde

gerekse memur olduktan sonra kurumları tarafından yapılan hizmet içi eğitim seminerlerinde hukuki ve ahlaki bilincin detaylı olarak aktarılması gereklidir.

Ayrıca belirtilmesi gereken önemli bir husus da, Yargıtay kararlarından da anlaşıldığı üzere orman işletme şeflerinin asıl görevlerinin ormanları korumak ve geliştirmek olduğudur. Bu bağlamda tali işleri nedeniyle ormanları korumak ve geliştirmek, iş ve işlemlerinde ihmalleri olması halinde diğer iş yükü ve yoğunluğu savunmaları yargı tarafından ciddiye alınmamaktadır. Bu sebeple öncelikli görevlerinin ormanları koruma ve geliştirmek olan orman işletme şefleri başta olmak üzere bütün orman teşkilatının bu bilinç ve program ile çalışması iş yükünü dağıtması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Artuk, M.E., Gökçen, A., Yenidünya, A.C., 2013. Ceza Hukuku Genel Hükümler. Adalet Yayınevi, 7.baskı, Ankara.
- Ateş, B., 2011. 5237 Sayılı (Yeni) Türk Ceza Kanunu'nda görevi kötüye kullanma ve görevi ihmal suçları. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ayanoğlu, S., Güneş, Y., 2003. Oran Suçları Ders Kitabı. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayını 4420 (471), İstanbul.
- Demren Dönmez, B., 2011. Türk Ceza Kanununda 'kamu görevlisi' kavramı. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 94: 95-130.
- Elvan, O.D., 2010. Ormanlarda otlatma kabahatinin hukuki açıdan incelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. Seri A, 2: 37-58.
- Ercan, İ., 2009. Ceza Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler. 5. Baskı İkinci Sayfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Gözler, K., 2008. Hukukun Temel Kavramları. Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa.
- Gözler, K., Kaplan, G., 2012. İdare Hukukuna Giriş. Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa.
- Günday, M., 2003. İdare Hukuku. İmaj Yayıncılık, Ankara.
- İtişgen, R., 2013. Türk Ceza Hukukunda zimmet suçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 71(1):639-672.
- Memiş Kartal, P., 2013. Görevi kötüye kullanma suçu (TCK M.257). Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19(2): 1373-1395.
- OGM, 2011. Ormanların Kanun Dışı Müdahalelerden Korunması Esasları Tebliği. Tebliğ no:293.
- Okuyucu-Ergün, G., 2009. Görevi kötüye kullanma suçu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (82): 139-169.
- Öğüz, T., Ergüne, M.S., Erişgin, N., 1886. Borçlar Hukuku. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, 2930, Eskişehir.
- Toroslu, N., 2012. Ceza Hukuku. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, 2283 (1280), Eskişehir.
- Üzülmez, İ., 2012. Görevi kötüye kullanma suçu (TCK M. 257). Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVI, 1: 191-216.
- Yıldırım, R., 2013. İdare Hukukuna Giriş. Anadolu Üniversitesi Yayını, 2466 (1437):228.
- Yılmaz, E., 2005. Hukuk Sözlüğü (Öğrenciler İçin). Yetkin Yayınları, 3.baskı, Ankara.
- KEHV, 2016. Kazancı elektronik hukuk veri tabanı. <http://www.kazanci.com/>, Erişim: 01.11.2016.